PRIM'AWLA QORTI CIVILI
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE

Illum 25 ta' Ottubru, 2016

Citazzjoni Nru: 12/1993 AF

L-Avukat Dottor Louis Cassar Pullicino bhala prokuratur specjali ghan-nom u in rapprezentanza tal-assenti Jan Hendrik Van Den Hoek dan tal-ahhar f'ismu propju u bhala legittimu rapprezentant ta' ibnu minuri Fenno Tibe Van Den Hoek

vs

Id-Direttur tal-Psikjatra fl-Isptar Monte Carmeli

it-Tabib Principali tal-Gvern

Is-Segretarju Parlamentari tas-Sahha u l-Onorevoli Ministru tal-Intern u Zvilupp Socjali

u b'digriet tal-15 ta' Ottubru 1993 gew nominati l-Av. Simon Micallef Stafrace u l-PL Veronica Rossignaud bhala Kuraturi Deputati nominati sabiex jirrapprezentaw lill-assenti Tabib Joseph Spiteri

u b'digriet tat-8 ta' Marzu 1995 Dr. Joseph Spiteri assuma l-atti f'ismu proprju

Il-Qorti:

Rat l-att tac-citazzjoni pprezentat mill-atturi fis-7 ta' Jannar, 1993, li permezz tieghu wara li gie premess illi:

Fl-24 ta' Dicembru 1989 waqt li Junping Van Den Hoek, mart l-imsemmi Jan Hendrik Van Den Hoek u omm il-minuri Fenno Tibe Van Den Hoek, ddahhlet b'mod obbligatorju fl-Isptar Monte Carmeli bhal pazjenta u dan wara li kienet saritilha kura fuqha fl-Isptar San Luqa in segwitu ta' attentat li tikkommetti suwicidju permezz ta' overdose ta' pilloli.

Li ftit tal-hin wara li ddahhlet u giet mizmuma fl-imsemmi sptar ta' Monte Carmeli l-istess Junping Van Den Hoek qatlet ruhha b'idejha u dan billi tghalqet bic-cinturin waqt li thalliet tidhol fit-toilet tal-isptar wahedha.

Il-mewt ta' Junping Van Den Hoek, ghalkemm rizultanti minn att ta' suwicidju, seta' jigi evitat li kieku t-tabib kuranti u/jew l-impjegati l-ohra inkarigati biex jiehdu hsiebha u/jew l-awtoritajiet responsabbli ghas-Sahha jew dawk l-awtoritajiet responsabbli ghall-Isptar ta' Monte Carmeli hadu l-passi u l-prekawzjonijiet kollha opportuni u necessarji tenut kont tal-fatti u cirkostanzi tal-kaz kif jigi pruvat ahjar matul it-trattazzjoni tal-kaz.

Ghalhekk il-mewt ta' Junping Van Den Hoek grat bi htija tal-konvenuti jew min minnhom u ghalhekk huma in solidum jew xorta ohra jew min minnhom responsabbli ghad-danni sofferti mill-attur nomine.

Intalbet din il-Qorti biex:

1. Tiddikjara u tiddeciedi li huma solidlament jew xorta ohra jew min minnhom responsabbli ghall-mewt ta' Junping Van Den Hoek u per konsegwenza li huma responsabbli ghad-danni sofferti mill-attur nomine.

2. Tillikwida l-istess danni okkorrendo peremzz ta' periti nominati ghal dan l-iskop.

3. Tikkundanna lill-konvenuti in solidum jew xorta' ohra jew min minnhom ihallsu lill-attur nomine s-somma hekk likwidata bhala danni.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuti inkluzi dawk tal-ittra ufficcjali tas-17 ta' dicembru 1981 li jibqghu ingunti minn issa biex jidhru personalment ghas-subizzjoni.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuti kollha hlief l-assenti Tabib David Spiteri li in forza taghha eccepew illi:

In-nullità tac-citazzjoni kwantu diretta kontra "Id-Driettur tal-Psikjatra fl-Isptar Monte Carmeli" stante nuqqas ta' indikazzjoni ta' persuna specifika u, ukoll, stante li d-detentur ta' dik il-kariga mhuwiex kap ta' dipartiment tal-Gvern.

Subordinatament u minghajr pregudizzju ghall-permess, illi t-Tabib Principali tal-Gvern, is-Segretarju Parlamentari ghas-Sahha u l-Onorevoli Ministru tal-Intern u Zvilupp Socjali mhumiex il-legittimi kontraditturi ghat-talbiet tal-attur u ghandhom jigu liberati mill-osservanza tal-gudizzju.

Subordinatament u minghajr pregudizzju ghall-premess, illi huma ma kienux responsabbli ghas-suwicidju imsemmi fic-citazzjoni u ma jirrispondux ghad-danni.

Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-digriet ta' din il-Qorti diversament preseduta, tal-15 t'Ottubru, 1993, li in forza tieghu gew nominati Dr. Simon Micallef Stafrace u l-Prokuratur Legali Veronica Rossignaud, bhala kuraturi deputati sabiex jirraprezentaw lill-assenti tabib Joseph Spiteri.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-istess kuraturi deputati li in forza taghha eccepew li huma mhux edotti mill-fatti tal-kaz u rriservaw li jgibu eccezzjonijiet ohra fi stadju ulterjuri.

Rat id-digriet ta' din il-Qorti diversament preseduta tat-18 ta' Marzu, 1994, li in forza tieghu gew nominati Dr. Joseph M.

Ciappara bhala perit legali u Dr. Joseph Pisani bhala perit tekniku.

Rat ir-rikors tat-tabib Joseph Spiteri tat-28 ta' Frar, 1995, li in forza tieghu talab li wara r-ritorn tieghu f'Malta, jassumi l-atti tal-kawza u li l-imsemmija kuraturi jinhargu mill-istess kawza u kontestwalment ipprezenta wkoll l-eccezzjonijiet tieghu.

Rat id-digriet tal-Qorti fejn wara li rat ir-rikors, laqghet it-talba.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tat-Tabib Joseph Spiteri li in forza taghha eccepixxa illi:

It-talbiet attrici in kwantu diretti kontra l-eccipjenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez peress li l-eccipjent ma kienx responsabbli ghas-suwicidju imsemmi fic-citazzjoni u ghad-danni konsegwenzjali.

Rat il-Proces Verbal esebit in atti bhala Dok Pv a fol. 63 tal-process.

Rat id-digriet ta' din il-Qorti diversament preseduta tal-15 ta' Marzu, 1999, li in forza tieghu ntlaqghet it-talba li jigi sostitwit Dr. Joseph Ciappara minhabba indisposizzjoni u minflok gie nominat Dr. Paul Gauci Maistre. Tinnota illi din il-kawza giet assenjata lill-Qorti kif prejeduta wara trapass ta' erbatax-il sena u diversi gudikanti.

Rat id-digriet ta' din il-Qorti kif preseduta, tat-12 ta' Dicembru, 2007, fejn stante l-mewt tal-perit mediku, gie nominat il-psikjatra Dr. George Debono sabiex jissostitwih.

Rat ir-rapport tal-perit mediku datat 29 t'Ottubru, 2013.

Rat ir-relazzjoni tal-Perit Legali Dr. Paul Gauci Maistre, li saret bl-assistenza tal-perit mediku Dr. George Debono, li giet prezentata fit-12 ta' Gunju, 2014.

Rat ix-xhieda mressqa mill-partijiet, inkluz il-provi dokumentali kollha.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet imressqa mill-partijiet.

Rat li l-kawza thalliet ghas-sentenza.

Ikkunsidrat illi permezz ta' din il-kawza l-attur nomine qieghed jallega illi l-konvenuti jew min minnhom huma responsabbli ghall-mewt tragika ta' Junping Van Den Hoek, li mietet wara li qatlet ruhha b'idejha fl-24 ta' Dicembru, 1989, fl-Isptar Monte Carmeli, fejn giet rekoverata b'mod obbligatorju in segwitu ghal attentat li tikkometti suwicidju permezz ta' overdose ta' pilloli. L-atturi jikkontendu li l-mewt ta' Junping Van Den Hoek setghet giet evitata li kieku t-tabib kuranti u l-impjegati tal-isptar hadu l-prekawzjonijiet u passi mehtiega u ghalhekk il-mewt taghha grat bi htija taghhom u konsegwentement ghandhom jinzammu responsabbli ghad-danni sofferti minnhom.

Minn naha taghhom il-konvenuti jichdu l-allegazzjonijiet tal-attur nomine u jressqu diversi eccezzjonijiet in difiza taghhom.

Mill-provi mressqa jirrizulta illi l-familja Van Den Hoek gew ghal zjara Malta fl-20 ta' Dicembru, 1989, meta r-ragel fl-24 ta' Dicembru, 1989, ghall-habta tal-4.30 ta' filghodu sab li l-mara tieghu kienet hadet overdose ta' pilloli tal-ghamla "Normison". Huwa kemm libbisha kowt u hadha mmedjatament l-emergenza fl-Isptar San Luqa fejn wara li saret il-procedura sabiex tnaddaf l-istonku ta' Junping Van Den Hoek, kellha tittiehed decizjoni dwar fejn kienet ser tigi rikoverata, peress li skond ir-ragel taghha kienet ta' perikolu ghaliha nnifisha u ghall-ohrajn. Dana minhabba li l-istess mara kienet tbati minn *Paranoid Schizophrenia,* tant li qabel dan l-episodju, f'Jannar 1985 hija qatlet lil xi hadd u anke ppruvat toqtol lil xi haddiehor u sussegwentement ukoll kienet ipprovat tiehu hajjitha b'idejha. In kontro-ezami jispjega li l-mara ntbaghtet ghal sena fi Sptar Mentali b'ordni tal-Qorti, liema ordni kienet estiza ghal sena ohra, izda kienet tithalla tmur id-dar kull tant zmien. Wara dan l-episodju kienet baqghet taht kura psikjatrika u ghall-ewwel kienet tmur l-isptar kuljum u wara kienet tmur ghand psikjatra kull gimghatejn fejn kienet tinghata wkoll injezzjoni.

Ghalhekk wara dan l-episodju f'Malta, Junping Van Den Hoek kellha tigi rikoverata ghal kura psikjatrika u peress li l-ward psikjatrika fl-Isptar San Luqa kienet mimlija, ittiehdet id-decizjoni li tigi trasferita b'ambulanza fl-Isptar Monte Carmeli taht *"compulsory hospitalisation"* u dan bil-firma tar-ragel u ta' tabib. Ir-ragel taghha Jan Hendrik Van Den Hoek jishaq illi rega' spjega l-istorja medika kollha tal-mara tieghu, lill-psikjatra u l-assistenta tieghu f'dan l-Isptar ta' H'Attard, inkluz li t-tabib kuranti taghha fl-Olanda kien jaghtiha njezzjonijiet ta' "Fluanxol" kull tant zmien (madwar kull hmistax).

Il-psikjatra li ezaminaha, it-tabib Joseph Spiteri, Senior House Officer, jispjega li huwa ezamina l-pazjenta f'intervista, fil-prezenza ta' zewgha u l-infermiera Connie Magro, f'liema waqt Junping Van Den Hoek kienet tidher kalma u ma kellha ebda sintomi ta' depressjoni, la soggettivament u anqas oggettivament f'dak il-waqt, tant li qaltlu *"I have no suicidal wishes, I want to see my only child grow".* Waqt l-intervista l-pazjenta ma kellhiex sinjali ta' deluzjonijiet evidenti jew allucinazzjonijiet u ma kenitx qeghda thossha persegwitata fl-isptar. Hija kienet tidher ukoll konxja tal-problema taghha peress li qalet li ma kenitx ghada tisma l-ilhna. Wara l-valutazzjoni medika, gie ordnat li tinzamm taht osservazzjoni tal-infermiera flimkien ma' pazjenti ohra u li tinghata doza ta' "Fluanxol" aktar tard, minhabba li l-pazjenta kienet hadet doza esagerata ta' pilloli, fosthom Normison, kif ukoll fin-nuqqas ta' rapport tossikologiku, ghalhekk kien ritenut opportun li tigi evitata xi interazzjoni negattiva bejn medicinali differenti u dan fl-interess tal-pazjenta.

In kontro-ezami t-tabib Spiteri jispjega li ghalkemm Malta ma kellhomx Code of Practice tal-Mental Health Act, il-maggoranza tat-tobba Maltin studjaw l-Ingilterra u ghalhekk kienu juzaw Code of Practice tal-Mental Health Act Ingliza. Spjega wkoll li l-"Fluanxol" jdum jahdem minn hmistax sa erba' gimghat u d-doza preskritta lill-pazjenta kienet wahda zghira li ghalih fissret li ma kenitx fi stat hazin. Il-"Fluanxol" tinghata sabiex wiehed jottjeni l-kontroll tad-disturb mentali u l-effett tal-injezzjoni dejjem jibda wara li jghaddu xi jumejn wara li tinghata u din kienet il-fehma tal-maggoranza tal-psikjatri. Id-decizjoni tat-tabib li tinzamm taht osservazzjoni kollettiva (bejn erba' u

tmien pazjenti ma’ zewg infermiera jew tlieta) u tinghata l-“Fluanxol” aktar tard filghaxija kienet ibbazata fuq il-kriterji li:

1. L-istorja li nghatat mill-pazjenta u r-ragel taghha;
2. L-istat mentali taghha meta sar l-ezami psikjatriku maghmul minnu, flimkien mar-rapport li kellu tal-Isptar San Luqa;
3. Mill-ezami fiziku tal-pazjenta fl-Isptar Monte Carmeli, minhabba l-effetti ta’ overdose ta’ xi pilloli (pazjenta kienet ghajjiena u kellha pressjoni baxxa).

Minbarra dan kienu ghadhom m’ghaddewx hmistax-il gurnata bejn meta nghatat l-ahhar doza ta’ “Fluanxol” u d-doza li kien imissha.

L-infermiera Connie Magro, li kellha esperjenza twila fil-qasam, tispjega l-procedura ghal rikoveru fl-Isptar Monte Carmeli, fosthom li jitnehhew l-oggetti meqjusa ta’ perikolu ghall-pazjent u dan b’rispett ghad-dinjita’ tal-pazjent u kif jigi klassifikat pazjent sabiex jigi deciz l-ahjar metodu ta’ rikoveru tal-pazjent jekk hux f’top security ward, b’lunar blanket jew le, f’isolazzjoni jew ma’ pazjenti ohra, b’supervizjoni *one to one* jew supervizjoni f’ward generali. Normalment il-pazjenti jithallew lebsin il-hwejjeg taghhom sabiex izommu l-identità taghhom. Fi zmien l-incident ma kien jezisti ebda protocol bil-miktub, izda kien hemm dak tradizzjonali li kienu jadottaw. Ghalkemm fil-kaz partikolari d-dokumentazzjoni ghar-rikoveru tal-pazjenta ma kienx regolari minhabba xi firem, l-istess pazjenta ghazlet liberament li tibqa’ rikoverata u giet kunsidrata l-volontà tal-pazjenta li tibqa’ l-isptar, fil-process ta’ rikoveru tal-istess pazjenta fl-isptar.

Hija tkompli tispjega li waqt l-intervista, l-pazjenta qalet li kienet hadet il-pilloli peress li kienet semghet vucijiet ta’ nies Cinizi li kienu jippersegwitawha, li hija stess gharrfet li kienu sintomu tal-marda taghha u li f’dak il-hin ma kenitx ghadha qeghda tismaghhom. Ir-ragel taghha kien t’assistenza waqt l-intervista u nfurmahom bl-istorja medika tal-mara, inkluz li kienet ghamlet perjodu ta’ sena u nofs fi sptar mentali u li kienet tinghata “Fluanxol”, li kienet inghatatilha l-ahhar fl-14 ta’ Dicembru, 1989. Ir-ragel baqa’ mal-mara waqt il-hin tal-

vizitaturi. It-tabib ikkonkluda li l-pazjenta setghet tigi rikoverata fil-ward generali tan-nisa bil-libertà li ticcaqlaq fl-istess ward u li f'dak il-mument ma kienx ghaqli li tinghata l-injezzjoni tal-"Fluanxol". L-injezzjoni kienet giet posposta kif inghad qabel.

Ir-ragel baqa' mal-pazjenta sal-4 ta' wara nofsinhar peress li kellu jmur jiehu hsieb it-tarbija u l-mara kienet ghajjiet u xtaqet tistrieh. Wara li telaq ir-ragel, il-mara baqghet tippassiggja u kienet kalma sakemm talbet li tmur fil-kamra tal-banju. L-infermiera tispjega li anke pazjenti li jkunu taht sorveljanza kontinwa jithallew jidhlu fil-kamra tal-banju wahedhom. Ftit minuti wara, Health Assistant infurmata li l-pazjenta kienet imdendla mal-flushing permezz ta' cintorin tad-drapp li kienet liebsa mal-kowt. Ghalkemm saru numru ta' tentattivi sabiex isalvaw il-pazjenta, kemm mill-infermiera, kif ukoll da parti tat-tabib kuranti, dan kien kollu ta' xejn.

Mix-xhieda tat-tabib psikjatra Dr. Joseph Saliba, li fiz-zmien in kwistjoni kien ghadu ma jokkupax il-kariga ta' Direttur tal-Psikjatrija, xehed li jirrizulta li mill-file tal-isptar, li ghalkemm il-pazjenta ddahlet l-isptar taht il-kura tal-Professur Abraham Galea, kienet inghatat il-kura klinika minn Dr. Joseph Spiteri, ufficjal mediku li kien jahdem fl-Isptar Monte Carmeli. Mhux normali li jigi nvolut il-konsulent sakemm il-problemi ma jindikawx htiega li jsir hekk. L-osservazzjonijiet tat-tabib Spiteri jirrizultaw mill-file mediku tal-pazjenta. Dr. Saliba jispjega l-procedura ta' dhul fl-isptar, li filwaqt li l-infermiera jfittxu fil-hwejjeg personali tal-pazjent sabiex jitnehhew oggetti perikoluzi bhal dawk bil-ponta jew li jaqtghu, izda l-pazjent jithalla bl-ilbies personali tieghu, sakemm mill-osservazzjonijiet tat-tabib u l-infermiera waqt l-ezami li jsirlu, ma jirrizultax il-htiega li jezisti perikolu akbar ghall-pazjent, li jitlob mizuri ohra. Il-hwejjeg li jitnehhew ghall-ezami mediku huma dawk biss li jkun mehtieg ghall-istess ezami, u dan b'rispett ghad-dinjità tal-pazjent. Dan l-ezami tal-istat mentali tal-pazjent isir u jiddependi hafna minn dak li jinghad mill-pazjent u mill-qraba li jkunu qeghdin jakkumpanjaw il-pazjent. Ix-xhud jispjega wkoll li l-kariga ta' Direttur tal-Psikjatrija hija wahda pjuttost amministrattiva li fiha l-predecessur tieghu, rraporta l-kaz lit-Tabib Principali tal-Gvern u vverifika li ma kien hemm ebda

nuqqas mill-impjegati involuti fit-tmexxija tal-kaz. Mill-file in kwistjoni ma rrizulta ebda nuqqas tal-impjegati koncernati, r-rikoveru tal-pazjenta saret skond il-proceduri tal-isptar u l-kura addattata ghall-htigijiet tal-pazjenta, kif manifestati meta ttiehdu d-decizjonijiet, kif wara kollox setghet tikkonstata l-istess Qorti mill-file mediku tal-pazjenta esebit in atti. In kontro-ezami jispjega li oggett jitqies perikoluz skond dak li jirrizulta mill-ezami kliniku komprensiv. Ghalhekk cintorin jista' jew ma jistax jitqies li jkun ta' perikolu. Il-prekawzjonijiet li jittiehdu dak il-hin jiddependu mid-decizjoni klinika li tittiehed meta l-pazjent jidhol fl-isptar.

Dwar l-eccezzjoni preliminari, u cioè nullità tac-Citazzjoni, l-eccezzjoni tal-konvenuti kollha barra il-konvenut tabib Joseph Spiteri hija mfissra fis-sens li in kwantu c-citazzjoni hija diretta kontra id-Direttur tal-Psikjatrija fl-Isptar Monte Carmeli, stante nuqqas t'indikazzjoni ta' persuna specifika u ukoll, stante lid-detentur ta' dik il-kariga mhuwiex Kap ta' Dipartiment tal-Gvern. Mill-provi mressqa jirrizulta li effettivament it-tabib Joseph Saliba beda jokkupa din il-kariga sa minn Frar tas-sena 1992, u li l-predecessur tieghu kellu rwol purament amministrattiv. Din il-Qorti tirrileva li l-pretensjonijiet tal-attur nomine jirrizultaw b'mod car fil-konfront tal-konvenuti kollha u li dawn il-Qrati ilhom li abbandunaw il-formalizmu eccessiv in kwantu huwa guridikament accettat li azzjonijiet legali ghandhom jigu salvati, sakemm ma jigix ippruvat li waslu ghal xi ingustizzja lill-parti avversarja li wassluha fl-impossibilta li tiddefendi ruhha sew. Ma jidhirx li dan hu l-kaz tal-konvenuti li ressqu din l-eccezzjoni u ghalhekk din l-eccezzjoni mhix misthoqqa u sejra tigi michuda.

Il-konvenuti t-Tabib Principali tal-Gvern, is-Segretarju Parlamentari ghas-Sahha u l-Onorevoli Ministru tal-Intern u Zvilupp Socjali jikkontendu wkoll li mhumiex legittimi kontraditturi u ghandhom jigu lliberati mill-osservanza tal-gudizzju.

Fiz-zmien meta kienet ipprezentata din il-kawza, ma kienx hemm fis-sehh l-artikolu 181B tal-Kap. 12 billi din id-disposizzjoni dahlet fil-Kodici ta` Organizzazzjoni u Procedura Civili bl-Att XXIV tal-1995. Madankollu, l-Ordinanza dwar l-

Organizzazzjoni tad-Dipartiment tas-Sahha (Kap. 94) kienet fis-sehh meta saret din il-kawza. L-Ordinanza tistipola b`mod car kif kien kostitwit id-Dipartiment tas-Sahha u x`kienu d-dmirijiet u s-setghat ta` l-istess. Fl-artikolu 4 tal-Kap. 94 jinghad li l-kap tad-Dipartiment tas-Sahha huwa t-Tabib Principali tal-Gvern u dan ex officio Suprintendent tas-Sahha Pubblika.

Ghalhekk hija l-fehma ta' din il-Qorti, illi t-Tabib Principali tal-Gvern kien legittimu kontradittur tal-attur nomine fiz-zmien meta saret il-kawza. Ghalkemm fil-ligi in ezami kien indikat illi t-Tabib Principali tal-Gvern huwa l-kap tad-Dipartiment tas-Sahha u l-konsulent principali tal-Gvern dwar kull haga li ghandha x'taqsam mas-servizz tas-sahha, l-Ordinanza ma kinitx tispecifika illi fi proceduri gudizzjarji, huwa propju t-Tabib Principali tal-Gvern li kellu jigi mharrek ad eskluzjoni ta` persuni ohra.

Ghalhekk il-Qorti tqis illi kien korrett l-attur nomine meta tenut kont tal-ligi kif kienet vigenti fiz-zmien tal-presentata tac-citazzjoni, oltre t-Tabib Principali tal-Gvern, harrek ukoll lis-Segretarju Parlamentari ghas-Sahha u l-Onorevoli Ministru tal-Intern u Zvilupp Socjali. Isegwi li din l-eccezzjoni preliminari wkoll ghandha tigi michuda.

Dwar il-mertu, kif inghad il-Qorti diversament presjeduta hatret espert mediku. L-espert mediku mahtur mill-Qorti Dr. George Debono, wara li qies ic-cirkostanzi ta' qabel sehhet id-disgrazzja, meta l-pazjenta ddahlet l-isptar, fir-rapport tieghu kkonkluda fost affarijiet ohra:

> *"1. Following a suicidal attempt patient was admitted to ward M2 at St. Luke's Hospital until physically she was better and then transferred to the psychiatric unit for further psychiatric treatment. M2 staff reported no abnormal behaviour in the patient during her stay there.*
>
> *2. Patient was transferred to Mount Carmel Hospital because there were no beds available. One has to note that suicidal patients are not kept in the psychiatric unit.*

3. On admission to Mount Carmel she was fully examined by doctor Joseph Spiteri accompanied by staff nurse Mrs. Connie Magro together with the patient's husband.

4.On examination patient had no signs of depression or psychosis, though she stated that she had voices before but now they have gone. Patient was calm and cooperative and accepted voluntary stay in Hospital.

5.Since patient appeared to have a relapse of her mental condition after cessation of Fluanxol injection, doctor Joseph Spiteri prescribed it again but had to be given later on in the day since patient was still very tired recovering from the overdose and were expecting blood tests. It is normal that following an overdose all medication stopped until patient is fully physically recovered. It is also important to note that having had the injection of Fluanxol on admission or later, it would not have made any difference as the medication starts to become effective after the third day or even more.

6. Patient's husband was with her till 4pm, that is about half an hour before the incident. Though he spoke to the staff before he left, he stated only that she was tired. I presume that had he noticed more than that he would have reported it.

7. Patients kept in female ward 6 are under collective supervision. Depending on the observation, patients treatment on the ward may be changed accordingly. In this case there was only a short term of observation before the incident.

Huwa jikkonkludi illi:

"From careful examination of the evidence I could not find any lack of management or medical negligence in this unfortunate case." (enfasi mizjud mill-Qorti)

Ir-rapport tal-perit legali wara li ghamel referenza ghall-provi migbura, ghar-rassenja gurisprudenzjali in materja u ghar-

rapport mediku li ezonera lill-konvenuti mill-aspett mediku, ghadda sabiex ghamel analizi dwar kienx hemm negligenza da parti tal-konvenuti mill-aspett legali. L-istess perit ikkonkluda:

> *"76. Illi sabiex il-konvenuti jew min minnhom jigu dikjarati responsabbli ghal dan il-kaz sfortunat irid jigi ppruvat sal-grad rikjest mil-ligi nuqqas da parti taghhom li jezercitaw id-diligenza li professjonist ordinarju fosthom tabib mistenni jezercita. It-test huwa wiehed oggettiv u ma jirrizultax illi l-konvenut Dr. Joseph Spiteri naqas li jaqdi d-doveri tieghu skond l-ahjar hila tieghu jew li naqas milli jezercita l-professjoni tieghu bid-degree of skill li suppost ghandu t-tabib u ghaldaqstant konsegwentement l-istess ghandu jinghad ghall-konvenuti kollha.*
>
> *77. Illi sabiex tinstab xi forma ta' htija ta' negligenza kemm da parti tat-tabib u kemm tal-istaff mediku jrid jirrizulta illi kien hemm xi regolamenti illi ma gewx osservati. Jirrizulta kemm it-tobba kif ukoll l-istaff tal-isptar illi minhabba nuqqas ta' regolamenti dawn kienu jimxu bil-prassi, liema prassi giet osservata kemm mit-tabib kif ukoll mill-istaff mediku u dana kif ikkonfermat mill-espert mediku.*
>
> *78. In vista tal-premess l-esponent jissottometti bir-rispett illi ma hemmx lok li jirrelata dwar iz-zewg eccezzjonijiet ta' natura proceduralI imressqa mill-konvenuti kollha hlief ghat-tabib Joseph Spiteri.*
>
> *79. Ghaldaqstant ghar-ragunijiet fuq imsemmija l-esponent jissottometti bir-rispett illi ghandha tigi milqugha l-eccezzjoni tal-konvenut Tabib Joseph Spiteri kif ukoll t-tielet eccezzjoni tal-konvenuti kollha hlief ghat-tabib Joseph Spiteri u t-talba tal-attur ma ghandhiex tigi milqugha."*

In tema legali dwar il-konsiderazzjoni li l-Qorti ghandha taghti lir-rapport peritali, jinghad illi f'materja ta' valur ta' prova dwar ir-rapport tekniku l-insenjament gurisprudenzjali huwa fis-sens li, ghalkemm ir-rapport tekniku huwa kontrollabbli mill-gudikant bhal kull prova ohra, il-Qorti mhix tenuta li taccetta l-konkluz-zjonijiet peritali kontra l-konvinzjoni taghha. Huwa

tenut ukoll il *giudizio dell'arte* kif espress mill-Perit Tekniku m'ghandux jigi skartat sakemm ma jkunx jidher sodisfacentement illi l-konkluzjonijiet peritali huma, fil-kompless kollu tac-cirkostanzi rragjonevoli. Il-Qorti m' ghandhiex tiskarta l-konkluzjonijiet tal-espert, specjalment fuq materja purament teknika, b'mod legger jew kappriccjuz. Il-konvinzjoni kuntrarja taghha ghandha tkun "*infurmata u bbazata fuq ragunijiet li gravament ipoggu fid-dubbju dik l-opinjoni teknika*" (App. Civili Giswarda Bugeja v. Emmanuele Muscat, Vol. LI/1/390; u App. Civili Philip Grima v. Carmelo Mamo, 29 ta' Mejju, 1998). Ara ukoll Dingli Estates & Co v. Mangion, deciza mill-Onor. Prim' Awla tal-Qorti Civili fit-30 ta' Mejju, 2002 fejn inghad illi "*f'materja ta' perizja teknika japplika l-principju li sakemm ma jigux indikati oggezzjonijiet gravi u serji ta' piz li jinducuha li tisostitwixxi l-gudizzju taghha ghal dak tekniku, dan ma taghmlux*". Finalment fuq dan l-aspett l-Onorabbli Qorti tal-Appell fil-kawza fl-ismijiet Benjamin Camilleri noe v. Charles Debattista et noe, 9 ta' Frar, 2001 qalet illi "*f'cirkostanzi bhal dawn ikun pruzuntuz ghall-gudikant illi jiddipartixxi bla raguni verament valida mir-relazzjoni teknika. Dan mhux biss ghax ma kellux il-mezzi ghad-disposizzjoni tieghu biex serenament jinoltra ruhhu fl-aspetti teknici tal-meritu, imma wkoll ghaliex necessarjament tkun tonqsu dik il-konoxxenza mehtiega biex, b'mod kritiku, jasal ghal konvinciment divers minn dak li jkunu waslu ghalih l-esperti nominati minnu*". (Ara f'dan is-sens sentenza ta' din il-Qorti diversament preseduta, tat-30 t'April, 2013, fl-ismijiet Joseph Micallef v. Dr. Ivan Vella et.)

Inoltree kif kellha okkazjoni tirrileva din l-istess Qorti, filwaqt li ghamlet referenza ghas-sentenza fl-ismijiet Carmel Vella v. Victor Sammut, deciza fit-18 ta' Frar, 2004, fejn intqal:

> *"Issa huwa pacifiku f'kazijiet ta' din ix-xorta illi l-gudizzju tal-Qorti kellu necessarjament ikun bazat fuq l-opinjoni teknika tal-perit nominat minnha. Dan aktar u aktar fejn il-parti nteressata ma tkunx ipprevaliet ruhha mill-fakolta lilha koncessa b'talba ghan-nomina ta' periti addizzjonali. Ara "Giswarda Bugeja et -vs- Emmanuele Muscat et", Appell Civili, 23 ta' Ġunju 1967."*

Hekk ukoll f'dan il-kaz, hadd mill-partijiet ma ghamel eskussjoni tal-periti tal-Qorti jew talbu li jigu nominati periti addizzjonali.

Dwar ir-responsabbiltà ghal dak li sehh, huwa principju stabbilit skont l-artikolu 1031 tal-Kodici Civili li kull wiehed iwiegeb ghall-hsara li tigri bil-htija tieghu. L-artikolu 1032 imbaghad jghid espressament illi jitqies fil-htija min fl-ghemil tieghu ma juzax il-prudenza, diligenza u l-hsieb ta' missier tajjeb tal-familja. Dan sew jekk si tratta minn rapport kontrattwali (artikolu 1132 tal-Kodici Civili) kif ukoll dak extra kontrattwali (artikolu 1032 imsemmi). B'mod partikolari, skont l-artikolu 1033 imbaghad, kull min, bil-hsieb jew minghajr hsieb, jaghmel jew jonqos li jaghmel xi haga li biha jikser xi dmir impost mill-ligi, huwa obbligat li jaghmel tajjeb għall-hsara li tigri minhabba f'hekk.

Peress li l-ligi taghna ma taghtix definizzjoni preciza, bhal legislazzjonijiet ohra, tal-grad ta' responsabbilta` li ghandu jigi ezercitat minn tabib fil-professjoni tieghu, il-Qrati taghna dejjem imxew fuq ir-regoli generali tal-Kodici Civili u adottawhom skond ic-cirkostanzi. B'dan il-mod il-Qrati taghna kkonkludew illi l-ligi tissoggetta l-ezercizzju tal-professjoni ghall-grad tar-responsabbilta' li wiehed jistenna minn min jipprepara ruhu u jippresenta ruhu biex jagixxi f'dik il-professjoni partikolari. Kif tajjeb josserva l-perit legali il-bazi ta' responsabilità medika ghall-ewwel kienet tigi ezaminata fil-kuntest ta' kwazi-delitt. (Josephine Borg et v. Dr. Anthony Fiorini deciza minn din il-Qorti fit-18 ta' Lulju, 1994). F'din is-sentenza l-Qorti ghamlet referenza ghal sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell fit-2 ta' April, 1951, fl-ismijiet Victor Savona noe v. Dr. Peter Asphar fejn il-Qorti ghamlet referenza ghall-artikoli 1074 u 1075 (kif kienu dak iz-zmien, illum l-artikoli 1031 u 1032) fejn inghad:

> "*mid-duttrini u gurisprudenza fuq iccitati ghandu jigi ritenut illi t-tabib mhux tenut ghad-danni rizultanti minn zball professjonali ammeno che dan l-izball ma jkunx grossolan, u ammeno che l-hsara ma tistax tigi lilu addebitata minhabba nuqqas ta' prudenza, diligenza u attenzjoni ta' bonus pater familias*."

Izda permezz tas-sentenzi tat-30 ta' Mejju 2008, fl-ismijiet Frankie Zerafa v. Olga Avramov et u tal-25 ta' Gunju, 2008 fl-ismijiet Rose Gauci et v. Mr. Donald Felice et, il-Qorti tal-Appell stqarret il-fehma li jkun aktar logiku li r-relazzjoni bejn pazjent u tabib tigi ezaminata fil-kuntest ta' kuntratt, li jista' jkun kemm implicitu, kif ukoll tacitu, basta tkun tezisti l-volonta' tal-partijiet li jassumu l-obbligazzjonijiet fil-konfront ta' xulxin. F'din l-ahhar sentenza jinghad ukoll:

"Meta pazjent jersaq lejn tabib anke jekk dan it-tabib ikun imhallas mill-Gvern biex ikun ghas-servizz tal-poplu, dak il-pazjent ikun qed ipoggi l-bzonnijiet tieghu f'idejn dak it-tabib u meta t-tabib jaccetta li jaghti s-servizz tieghu, ikun qed jintrabat fil-konfront ta' dak il-pazjent – li jaqdi d-doveri tieghu skond l-ahjar hila tieghu. Jista' jinghad li tabib impjegat mal-Gvern ma jistax jirrifjuta li jaqdi pazjent, però jekk hu hekk, l-ghazla jkun ghamilha meta mpjega ruhu mal-Gvern, u inoltre', tabib, allavolja impjegat, jibqa' professjonist u jekk ikun rinfaccjat b'kaz li mhux tal-hila tieghu, ghandu obbligu jghaddi l-kaz lil tabib aktar kompetenti minnu f'dik il-materja, u dan l-istess bhal kull tabib privat. Meta tabib, avolja impjegat, jaccetta li jikkura pazjent, jidhol f'relazzjoni diretta mieghu, relazzjoni kuntrattwali li tista' twassal ghall-hlas tad-danni f'kaz ta' inadempjenza.

L-obbligazzjonijiet kuntrattwali, fis-sistema civili Malti, jistghu jkunu di dare, di fare jew di non fare, u f'kaz ta' tabib ir-responsabbilta` tieghu titqies bhala wahda di fare, fejn it-tabib qed jigi mqabbad biex jaghti s-servizz tieghu bi skop li jottjeni ghan definit. Dan ma jfissirx, però, li mit-tabib hu mistenni rizultat, u jekk ma jottjenix rizultat, allura jkun responsabbli ghad-danni. Id-duttrina taljana tiddistingwi fil-kuntest t'obbligazzjoni di fare, bejn obbligazzjoni di risultato u obbligazzjoni di mezzi. Il-Qorti ta' l-Appell ta' Milan f'sentenza moghtija fis-27 ta' Marzu, 1981, qalet li: "nel contratto d'opera intelletuale, le obbligazioni del professionista sono di mezzi e non di risultato, in quanto il professionista, assumendo l'incarico, si impegna a prestare la propria opera intelletuale solo al fine di raggiungere il risultato sperato, ma non a

conseguirlo." Hekk ukoll il-Corte di Cassazzione fl-Italja, f'sentenza li tat fil-21 ta' Lulju, 1989, osservat li: "Il contratto che ha per oggetto una prestazione d'opera intelletuale – inquadrabile nella categoria del lavoro autonomo – comporta normalmente per il professionista un' obbligazione di mezzi, nell'adempimento della quale egli e tenuto ad usare la diligenza che la natura dell' attività esercitata esige". Dan ifisser illi, sakemm f'kaz partikolari t-tabib ma jassumix espressament obbligu li jottjeni rizultat, id-dover tat-tabib huwa li juza l-ahjar talenti tieghu fl-interess tal-pazjent. It-Tribunal ta' Napli, b'sentenza li tat fil-11 ta' Frar, 1985, qal li: "La diligenza che il medico deve impiegare nello svolgimento delle sue prestazioni e` quella del regolato e accorto professionista, esercente la sua attività con scrupolosa attenzione ed adeguata preparazione professionale."

L-istess posizzjoni tinsab enuncjata fl-Ingilterra. Tabib privat, ghalkemm marbut b'kuntratt, rari jitqies li jkun ta' garanzija ta' rizultat. L-awtrici Margaret Brazier fil-ktieb "Medicine, Patients and the Law" (Penguin Books, 1987 Edit, p. 83) tosserva illi, "only rarely will a private doctor be found to have guaranteed a result. Where a patient is ill and seeks a cure, unless the doctor foolishly and expressly promises success in his treatment, no Court will infer any term other than that the doctor will exercise skill and care." Dwar il-grad ta' diligenza li professjonist bhat-tabib ghandu juza, il-gurisprudenza estera hija konkordi li mhux mistenni mit-tabib grad gholi ta' diligenza, izda dik normali li wiehed jistenna minn professjonist ta' l-affari tieghu. …

Dak li hu mistenni minn tabib hu li jzomm ruhu aggornat bl-avvanza fil-medicina, u fil-kaz konkret li jkollu quddiemu, jezercita d-diligenza li professjonist ordinarju bhat-tabib in kwistjoni kien jezercita. It-test hu neccessarjament oggettiv, fis-sens li wiehed ghandu jara kif kien jezercita l-mezzi tieghu professjonist normali, bid-degree of skill li suppost ghandu t-tabib partikolari, fil-kaz konkret. Wiehed ghalhekk, m'ghandux jattribwixxi lill-professjonist normal level of skill li mhux mistenni li jkollu t-tabib partikolari; però, darba determinat dan il-livell, it-

tabib ikun mistenni li jaqdi dmiru skond l-"accepted standard practice". Il-fatt li t-tabib inzerta, f'dik l-okkazzjoni, li kellu hafna xoghol, u kien ghajjien, bl-ebda mod ma tnaqqas mid-drittijiet ta' pazjent. "Judges sympathize with hard-pressed doctors but a doctor who carries on beyond the point when fatigue and overwork impair his judgement remains liable to an injured patient. The fact that the doctor was required by his employer to work such hours will not affect the patient" – Brazier ibid p. 82.

Dwar l-oneru tal-prova, ir-regola hi li "incombe al cliente, il quale assuma di aver subito un danno, l'onere di provare la difettosa o inadequata prestazione professionale e il nesso casuale tra questa e il danno" Corte di Cassazione ta' l-Italja 21 ta' Dicembru, 1978. Hekk ukoll Brazier (ibid p 80) tinnota li "proving negligence by the doctors does not conclude the case in the patient's favour. He must also show that his injury, his worsened or improved condition, was caused by the doctor's negligence."

Fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell tat-28 ta' Mejju, 2010, fl-ismijiet Tessie Ellul et v. Dr. Astrid Camilleri, inghad ukoll:

"A charge of professional negligence against a medical man was serious. It stood on a different footing to a charge of negligence against the driver of a motor car. The consequences were far more serious. It affected his professional status and reputation. The burden of proof was correspondingly greater. As the charge was so grave, so should the proof be clear."

Il-Qorti filwaqt li taghmel dawn il-principji taghha, meta tapplikahom ghall-kaz in ezami jirrizulta, li l-attur nomine fin-nota tieghu jikkontendi li t-tabib Spiteri kien negligenti peress li naqas milli jkun diligenti meta ghamel l-evalwazzjoni preliminari tieghu ta' persuna afflitta b'mard mentali, li wassal ghall-mewt ta' Sun Junping Van Den Hoek. L-attur jikkontendi li mill-analizi tal-istess tabib li l-pazjenta kienet tbati minn *paranoid schizophrenia* u mill-fatt stess li ftit sighat qabel il-pazjenta ippruvat tiehu hajjitha b'idejha, ma kellux joqghod fuq

il-kelma taghha li m'ghadhiex tisma vucijiet u li ma kellhiex il-hsieb li tiehu hajjitha b'idejha u kellu jadotta l-prekawzjonijiet kollha mehtiega, inkluz li jordna li l-pazjenta tintbat fis-swali fejn kien hemm kontroll aktar rigidu u supervizjoni kontinwa fejn il-pazjenta ma tithalliex fil-libertà u ssib ic-cans li tillarga minghajr supervizjoni u tispicca li ttemm hajjitha. L-attur jikkonkludi billi jistaqsi jekk kemm il-darba il-periti tal-Qorti jikkonkludu li pazjenti b'tendenzi li jaghmlu suwicidju ma jinzammewx fil-*psychiatric unit* tal-Isptar San Luqa, kif seta' t-tabib Spiteri jikkonkludi minn evalwazzjoni preliminari li tinzamm *f'general ward* 6?

Illi ghandu jinghad mal-ewwel li wiehed ghandu jiehu l-kuntest shih ta' dak rapportat fil-perizja medika, meta l-perit mediku jghid:

> *"2. Patient was transferred to Mount Carmel Hospital because there were no beds available. One has to note that suicidal patients are not kept in the psychiatric unit."*

Din il-konkluzjoni nghatat minnu wara li aktar kmieni fir-rapport ippremetta s-segwenti:

"When her physical condition improved she was transferred to the psychiatric unit for further psychiatric treatment. However, since there was no place available she was transferred to Mount Carmel Hospital. At this point one may assume that at this stage she was not considered to be suicidal as otherwise she would not have been considered to be kept in the psychiatric unit which is an open ward. One has to note also that the staff on medical ward 2 did not report any abnormalities in her behaiviour."

Dan ifisser li l-evalwazzjoni tat-tabib Spiteri kienet sorretta bl-evalwazzjoni maghmula fl-Isptar San Luqa li kienu lesti li jdahhluha fil-*psychiatric unit* taghhom u ghalhekk ma kkunsidrawx li l-pazjenta f'dak il-mument kienet qeghda tikkontempla suwicidju). Dan ma sarx semplicement minhabba nuqqas ta' spazju. Hija ma ntbaghtitix fl-Isptar Monte Carmeli ghaliex il-pazjenta f'dak il-mument kienet stmata f'periklu li

twettaq attentat ta' suwicidju, ghalhekk l-argument tal-attur nomine ma jregix.

Inoltre f'dak l-istadju t-tabib Spiteri hass li jkun xieraq li ghall-ewwel il-pazjenta kellha titpogga taht supervizjoni u li tinghata d-dosa tal-Fluanxol aktar tard, wara li jkollu r-rizultat tal-analizi tad-demm f'idejh, b'dan illi kien meqjus ghaqli wkoll li tinghata cans li tirkupra mill-effett tal-pilloli li ttiehdu fl-overdose. Dan kollu kien riskontrat bhala prattika normali mill-espert tal-Qorti u ma tressqet ebda prova da parti tal-attur li jxejjen din l-opinjoni. Ghalhekk din il-Qorti bhall-esperti mqabbda minnha tqis li Dr. Joseph Spiteri agixxa fil-parametri medici accettabbli u ma nghatatx prova sodisfacenti da parti tal-attur li jwasslu lil din il-Qorti ghal konvinciment morali li l-konvenut tabib Spiteri naqas fil-kors tal-evalwazzjoni moghtija minnu tal-pazjenta.

Wara kollox kif stqarret l-istess Connie Magro, infermiera li kellha esperjenza vasta fil-qasam, li assistiet it-tabib fid-dhul tal-pazjenta fl-Isptar Monte Carmeli anke dawk il-pazjenti li jkunu taht sorveljanza kontinwa jithallew jidhlu fil-kamra tal-banju wahedhom. Sfortunatament dan iwassal ghall-konkluzjoni li hin jew iehor il-pazjenta kienet xorta tipprova ssib l-okkazjoni li tkun wahedha sabiex twettaq dak il-hsieb li kellha li tnehhi hajjitha b'idejha. Dan m'ghandux ifisser li t-tabib kuranti naqas mid-diligenza mehtiega minnu fil-mument t'evalwazzjoni, peress li kunsidrati c-cirkostanzi kollha, l-espert mediku ma rriskontra ebda negligenza medika fl-agir tat-tabib kuranti – prova li ma gietx kontrastata bl-ebda mod da parti tal-attur nomine permezz ta' provi konkreti li juru mod iehor.

Dwar ir-Responsabbiltà tal-amministrazzjoni tal-Isptar Monte Carmeli, l-attur nomine jikkontendi li indipendentement mit-tabib, l-isptar ghandu jgorr ir-responsabbiltà ghan-nuqqasijiet varji, fosthom in-negligenza tal-infermiera bhala impjegati tal-isptar u dan taht kuntratt awtonomu minn dak bejn il-pazjent u t-tabib. Meta l-pazjenta giet rikoverata, inholqot relazzjoni ohra bejn il-pazjenta u l-isptar fil-forma ta' *hospitalization contract.*

Indubbjament huwa minnu li l-konvenuti l-ohra, in kwantu huma responsabbli mill-gestjoni tal-isptar fejn sehh l-akkadut,

kellhom rapport kontrattwali mal-pazjenta Junping Van Den Hoek u r-ragel taghha, u ghaldaqstant kienu obbligati li jipprovdu ghall-kura u ghas-sigurtà tal-pazjenta taghhom sal-grad rikjest bil-Ligi abbazi tal-kuntratt in forza bejnhom u l-pazjenta hemm rikoverata. Ghal dan il-ghan, il-konvenuti l-ohra ghandhom iwiegbu f'kaz li jirrizulta ppruvat, ghan-nuqqasijiet tal-impjegati taghhom li joffru servizzi ta' kura fl-isptar kommessi fil-kors tal-adempiment ta' xogholhom, u dan ghaliex jifformaw parti mill-prestazzjonijiet li jinghataw fil-kuntratt ta' servizz.

L-artikolu 1037 tal-Kap. 16 jiddisponi illi:-

> "*Kull min ghal xi xoghol jew servizz iehor iqabbad persuna mhux ta' hila, jew illi hu ma jkollux raguni jahseb li hija ta' hila, hu obbligat ghall-hsara illi dik il-persuna, minhabba nuqqas ta' hila taghha, tikkaguna lil haddiehor fl-esekuzzjoni tax-xoghol jew servizz hawn fuq imsemmi*."

Kif ritenut fis-sentenza ta' din il-Qorti divesament preseduta, tal-31 ta' Ottubru, 2013, fl-ismijiet Maggur Alfred Briffa et v. The Golden Shepherd Group Limited et:

> "*Riferibbilment ghar-responsabbiltà ta' Sptar, il-gurisprudenza taghna ma tistabilixxix linja gwida ghajr ghall-applikazzjoni tal-principi generali stabbiliti mil-Ligi, senjatament l-artikolu 1032 tal-Kap.16 tal-Ligijiet ta' Malta fuq citat. Dan gie trattat minn din il-Qorti kif diversament presjeduta fil-kawza fl-ismijiet "Emmanuel Sammut u martu Maryanne Sammut -v- CGMO et. - PA(RCP) dec. fit-12/12/2002. Il-Qorti applikat il-principju ta' responsabbilta' ghall-culpa in eligendo/vigilando, liema kuncett gie "gie estiz fil-gurisprudenza nostrali mhux biss ghall-mument meta l-istess persuna tigi ngaggata, izda ifisser ukoll li l-persuna li tinkariga persuna ohra li taghmel xi xoghol, tibqa' hija responsabbli wkoll jekk dik il-persuna li effettivament hadmet taht inkarigu taghha tkun ghamlet ix-xoghol b'negligenza u nuqqas ta' hila skont id-dispozizzjonijiet fuq citati u l-artikolu 1037 tal-Kap 16."*

Illi fi kliem iehor japplika dak li gie ritenut fis-sentenza "Tabib Joseph R. Grech vs Kummissarju tal-Pulizija" (A.C. (HH) l-1 ta' Marzu 1988) fejn inghad li "kull min ghal xi xoghol jew servizz iehor iqabbad persuna mhux ta' hila jew illi ma jkollux hila, hu obbligat ghall-hsara illi dik il-persuna, minhabba nuqqas ta' hila taghmel dannu lill-haddiehor fl-esekuzzjoni tax-xoghol jew servizz fuq imsemmi", b'dan li l-konvenuti ghandhom jirrispondu ghall-inkompetenza u negligenza tal-addetti u impjegati taghhom, u ghalhekk huma responsabbli wkoll ghad-danni kawzati lill-attrici. Tal-istess portata hija s-sentenza "Naudi vs Schembri" (A.K. 13 ta' Mejju 1991) u "John Vella vs Kummissarju tal-Pulizija et" (Q.K. 21 ta` Jannar 1993); "Eddie Fenech Adami et nomine vs Carmelo Bonello" (A.C. 28 ta' Gunju 2002) u "Jacqueline Cremona vs Water Services Corporation" (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002. Citaz. Nru. 1480/95).

Fil-kawza precitata, "Sammut -v- CGMO" il-Qorti kkonkludiet li "ma hemmx dubju li l-konvenuti fil-kwalità taghhom premessa huma responsabbli ghall-operat tal-funzjonarji taghhom u wkoll ghad-decizjonijiet li inhadu mill-istess staff taghhom u anke ghad-decizjonijiet il-hziena u negligenti li nhadu mill-istess awtoritajiet inkluzi l-konvenuti fil-kwalita' ufficjali taghhom jew il-persuni li kienu jokkupaw l-istess kariga fiz-zmien in kwistjoni u l-persuni responsabbli mit-tmexxija tal-istess Sptar." U rritetniet li "l-funzjoni tal-Chief Government Medical Officer ma tieqafx biss fl-ghazla u l-hatra tat-tobba u l-istaff mediku imma testendi wkoll ghas-sorveljanza u l-amministrazzjoni gornaljera tal-addetti tieghu, u fejn dawn jonqsu hu ghandu d-dover li jaghmel tajjeb ghad-danni kagjonati minnhom. "

Trattati l-principjji legali in materja li din il-Qorti taghmel taghha wkoll ghall-kaz in ezami, jirrizulta li l-attur nomine permezz tan-nota tieghu jishaq li l-amministrazzjoni tal-isptar kellha tadotta l-prekawzjonijiet kollha mehtiega u taghmel dak kollu possibli sabiex il-pazjenti jkunu mharsa sew, specjalment f'kaz ta' persuni vulnerabbli afflitti bil-mard mentali. Filwaqt li jiccita xi gurisprudenza estera fejn sptarijiet gew mizmuma

responabbli wara li pazjenti wettqu suwicidju, jikkontendi li fil-kaz in ezami, l-infermiera Connie Magro, bhala impjegata tal-isptar ma ezercitatx id-diligenza mehtiega minn *bonus pater familias* peress li ma haditx il-prekawzjonijiet mehtiega. Dan jinghad minnu peress li ghalkemm fix-xhieda taghha l-infermiera xehdet li kienet il-prassi u n-norma li ssir tfittxija fuq pazjenti godda li jigu rikoverati fl-isptar, ghal affarijiet li jistghu jweggghu lilhom infushom jew lil haddiehor, effettivament din it-tfittxija ma saritx, peress li c-cintorin illi kien visibbli ghal kulhadd baqa' ma tnehhiex, meta dan kien mezz maghruf li jintuza f'kazijiet ta' suwicidji. Ghalhekk l-attur nomine jikkontendi li l-infermiera ttrattat il-kaz b'mod legger, kemm meta l-pazjenta giet rikoverata fl-isptar, kif ukoll meta l-pazjenta talbet li tmur f'kamra tal-banju minghajr ma segwiet id-dover taghha ta' sorveljanza tal-pazjenta, filwaqt li jixli lill-amministrazzjoni tal-isptar b'nuqqas ta' ambjent u struttura sikura li ffacilitaw l-att ta' suwicidju fil-kamra biswit dik tal-kamra tal-banju fejn sehh l-akkadut. Jishaq li l-perit legali ssorvola l-punt importanti li ssir tfittxija fuq il-pazjenti mad-dhul taghhom fl-isptar sabiex jitnehhew l-oggetti li jistghu jkunu ta' perikolu ghalihom jew ghal haddiehor, kif ukoll issorvola l-punt li l-isptarijiet ghandhom joffru ambjent sikur u li l-amministrazzjoni m'ghamlet xejn sabiex tigi assigurata s-sigurtà tal-pazjenti.

Ghandu jinghad illi mill-provi jirrizulta li kuntrarjament ghat-tezi tal-attur nomine, effettivament saret it-tfittxija fuq il-pazjenta, tant li mir-Record of Patient's Valuables on Admission, esebit a fol. 97 tal-process, jirrizulta elenku t'affarijiet li mtela mill-istess infermiera Connie Magro, fejn gie nnotat ukoll li xi oggetti tal-pazjenta bhal curkett u par imsielet nghataw lir-ragel, filwaqt li affarijiet ohra hemm elenkati bhal cigarette lighter, penknife, nailfile u fountain pen/biro/pencil gew specifikament maqtugha barra, liema record gie kontro-firmat minn xhieda ohra. Fil-fehma tal-Qorti, dan id-dokument li kien ipprovdut mill-istess amministrazzjoni tal-isptar, huwa meqjus li kien iservi bhala *checklist* u gwida ghall-infermiera li kienu jwettqu t-tfittxija fuq il-pazjenti mad-dhul taghhom fl-isptar. Dan id-dokument jikkorobora fis-shih dak li ntqal mill-infermiera Connie Magro. Ghalhekk ma jista' jigi riskontrat ebda nuqqas ta' hila da parti tal-infermiera, fil-qadi ta'

dmirijieta, ladarba hija segwiet il-procedura interna tal-isptar fil-mili tal-istess dokument waqt it-tfittxija fuq il-pazjenta.

Jigi rilevat ukoll li r-rapport tal-perit legali wkoll jikkwota estensivament mix-xhieda tal-istess infermiera u kkonkluda li mill-evalwazzjoni li ghamel it-tabib Spiteri kien ritenut li l-pazjenta setghet toqghod fil-general ward 6 bi *freedom of movement* fl-istess ward u minghajr *constant watch* u ghaldaqstant minghajr in-necessita li jitnehhewla l-hwejjeg. Dan kien konfermat minn Dr. Joseph Saliba li qal illi d-decizjoni jekk jitnehhewx il-hwejjeg jiddependi mill-assessment li jkun sar fuq il-pazjent. F'dan ir-rigward ghalhekk il-perit legali spjega li ma setax jasal ghall-konkluzjoni li kien hemm xi nuqqas da parti tal-amministrazzjoni tal-isptar, ladarba l-pazjenta ma kenitx ammessa go ward 10, ghalkemm fl-opinjoni tieghu kien ikun aktar ghaqli li xorta wahda jitnehhew tali oggetti bhala prekawzjoni. Dan ifisser li l-perit legali dahal proprju fuq il-punt ilmentat mill-attur nomine, izda gialadarba, l-mizuri preventivi li ttiehdu skont il-prassi ezistenti fl-isptar fiz-zmien li sehh l-akkadut, kienu dawk konformi mal-evalwazzjoni li saret mit-tabib, ma setax jirrizulta xi negligenza da parti tal-amministrazzjoni, anke jekk bl-gharfien ta' wara l-akkadut, wiehed jista' jghid li mhux ghaqli li jithalla c-cintorin ghand il-pazjenta. Ladarba l-prassi giet debitament segwita mill-impjegati tal-isptar, lanqas din il-Qorti ma tista' tghid li dawn ma kenux kompetenti jew li naqsu mill-hila taghhom waqt li kienu qeghdin jezercitaw il-qadi ta' dmirijiethom.

Kif inghad qabel ir-rapport tal-periti tal-qorti huwa meqjus bhala prova. L-attur nomine, la ressaq xi rapport ta' perit mediku *ex parte* sabiex isahhah l-argument tieghu u lanqas ittanta jikkontradixxi l-konkluzjonijiet tal-perit mediku li ma sab ebda nuqqas da parti tal-amministrazzjoni. Kif rilevat mill-konvenuti fin-noti taghhom, l-attur nomine lanqas ma pprova jittanta jcaqlaq lill-periti mill-fehmiet taghhom, permezz ta' ezami tal-istess periti in eskussjoni jew permezz ta' talba ghal periti addizzjonali, kif provdut fil-ligi. Fin-nuqqas ta' prova xierqa da parti tal-attur nomine, din il-Qorti ma ssibx raguni valda biex twarrab il-konkluzjonijiet milhuqa mill-periti mahtura minnha, li ma jistghux jitqiesu bhala rragonevoli. Tant hu hekk li l-istess ragel tal-pazjenta lanqas ma ghaddielu minn rasu li c-

cintorin tad-drapp tal-kowt seta' jintuza mill-mara sabiex twettaq suwicidju, qabel ma telaq mill-isptar. Ladarba fl-evalwazzjoni tat-tabib, il-pazjenta ma kienitx meqjusa ta' perikolu ghaliha nnifisha jew ghal haddiehor sal-grad mehtieg li tigi rikoverata f'ward 10, li kif rajna kienet evalwazzjoni ragonevoli fic-cirkostanzi tal-kaz, sorretta kemm bil-kostatazzjonijiet maghmula fl-Isptar San Luqa, kif ukoll mir-rapport tal-perit mediku, din il-Qorti ma tirriskontrax negligenza fil-fatt li thalliet liebsa c-cintorin tad-drapp.

Fir-rigward tal-ambjent tal-isptar li jilmenta minnu l-attur nomine fin-nota tieghu, jigi rilevat li kuntrarjament ghal dak insinwat minnu, meta jsemmi r-rapport tal-perit Richard Aquilina li kien mahtur bhala espert mill-Magistrat Inkwirenti, l-Inkjesta Magisterjali ma taghti ebda hjiel ta' xi nuqqas da parti tal-infermiera jew tal-ambjent tal-isptar. Rigward il-kazistika estera citata mill-attur nomine, ghandu jinghad li kull kaz ghandu jigi ezaminat fic-cirkostanzi partikolari tieghu.

Il-Qorti tqis li min jipprovdi servizzi tal-isptar qieghed jassumi obbligazzjonijiet kontrattwali mal-pazjenti li joffrilhom mhux biss kura adegwata fl-isptar, permezz tal-istaff, tobba u servizzi medici, imma jkun qed joffri post fejn is-sahha u s-sigurta' tal-istess pazjenti hija wkoll mharsa. B'dan ma jfissirx li sptar ghandu jkun responsabbli sal-grad massimu ta' *strict liability*. Madankollu Sptar huwa tenut li joffri facilitajiet li huma ragjonevolment mahsuba biex jipprotegu lill-pazjent minn dannu u periklu.

Hekk ukoll f'dan il-kaz jirrizulta li l-infermiera mxiet mal-prassi tal-isptar meta saret it-tfittxija u mliet id-dokument mehtieg li kien debitament kontro-firmat ukoll fir-rigward tal-oggetti li nstabu fuq il-pazjenta. Inoltrè, kif inghad qabel anke dawk il-pazjenti rikoverati taht sorveljanza kontinwa kienu jithallew jidhlu fil-kamra tal-banju wahedhom, liema prova ma gietx kontradetta bl-ebda mod da parti tal-attur nomine u ghalhekk anke hawn din il-Qorti ma tirriskontra ebda nuqqas fl-agir tal-infermiera. Il-kura u l-attenzjoni li nghatat il-pazjenta fl-Isptar Monte Carmeli kienu dawk li rrizultaw mehtiega wara li saret id-debita evalwazzjoni mit-tabib tal-isptar, li ma kien bl-ebda mod iccensurat mill-perit mediku. F'dan l-assjem ta'

cirkostanzi, ghalhekk, il-Qorti tqis li ma tistax titfa’ l-htija ghall-akkadut fuq il-konvenuti u dan peress li provi konkreti ta’ htija ma rrizultawlhiex.

Kif gustament ritenut mill-konvenuti fin-nota taghhom, ghalkemm it-telfa ta’ pazjenta kienet wahda tragika, madankollu tali telfa ma kenitx rizultat ta’ nuqqas ta’ kompetenza jew negligenza da parti tal-konvenuti izda rizultat tal-istat mentali tal-pazjenta. Sfortunatament, ladarba l-pazjenta ghazlet triq li wasslitha li ttemm hajjitha, minkejja l-isforzi kollha tat-tobba u l-infermiera sabiex jippruvaw jghinuha, din il-Qorti ma ssibx l-agir tal-professjonisti ngaggati mal-isptar, censurabbli, ladarba dak li ghamlu kien konformi ma’ dak ragonevolment mistenni minnhom, skond il-prassi ezistenti fil-mument tal-akkadut u li dak li wettqet il-pazjenta kien lil hinn mill-kontroll taghhom.

Ghal dawn ir-ragunijiet il-Qorti qeghda taqta’ u tiddeciedi l-kawza billi:

Tichad l-ewwel zewg eccezzjonijiet tal-konvenuti kollha minbarra l-konvenut tabib Joseph Spiteri.

Tilqa’ t-tielet eccezzjoni tal-istess konvenuti u l-eccezzjoni tat-tabib Joseph Spiteri u tichad it-talbiet kollha tal-attur nomine stante li ma rrizultawx ippruvati.

Tordna li l-ispejjez jithallsu mill-attur nomine, salv dawk relatati mal-eccezzjonijiet preliminari tal-konvenuti d-Direttur tal-Psikjatrija fl-Isptar Monte Carmeli, it-Tabib Principali tal-Gvern, is-Segretarju Parlamentari ghas-Sahha u l-Onorevoli Ministru tal-Intern u Zvilupp Socjali, li ghandhom ihallsu l-ispejjez tal-istess eccezzjonijiet preliminari.

IMHALLEF

DEP/REG